

KÖVI Franciska

ELTE, BTK, Egyiptológia, Művészettörténet BA
KRE, BTK, Vallástörténet MA
Budapest
kovi.franciska@gmail.com

BOGDAN ADAMCZYK OFMCONV:

ISTEN SZOLGÁJA P. KELEMEN DIDÁK ÉLETE ÉS TISZTELETÉNEK KIBONTAKOZÁSA

**(Adamczyk Bogdan OFMConv: *Isten Szolgája P. Kelemen Didák élete
s tiszteletének kibontakozása. Szerk. Ondrejčák Eszter. Pozsony,
Madách Egyesület, 2014. 272.*)**

2014-ben Pozsonyban, a Madách Egyesület gondozásában jelent meg Bogdan Adamczyk OFMConv *Isten Szolgája P. Kelemen Didák élete és tiszteletének kibontakozása* című munkája.

A kötet mind terjedelmét, mind a tartalomjegyzék vizsgálatakor szembe-tűnő részletességet tekintve komoly vállalkozás, mely a szaktudomány mellett az általános, laikus érdeklődést is kielégíti. A szerző Kelemen Didák lengyel rendtársaként mutatja be a minorita szerzetes életét, munkásságát és hatását. Mindezt a történelmi források és szakirodalom segítségével, valamint levéltári kutatások elvégzésével teszi. A kötet jellegét a tartalomjegyzék tematikus felbontása határozza meg; összesen kilenc nagyobb fejezetre oszlik, s mindegyik több kisebb alfejezetet foglal magába.

A bevezetés előtt Dr. Ternyák Csaba egrü érsek ajánlása mellett a szerző két oldalas előszava olvasható, amiben leírja a kötetrel kapcsolatos céljait, előzetes és jelenlegi kutatásait a témával kapcsolatban. A bevezetésben indokolja könyve tematikus felosztását, s megtudjuk, hogy Didák atya munkásságának megértése akkor lehetséges, ha előtte megismerjük működésének történelmi hátterét és a korabeli társadalom politikai, gazdasági struktúráját.

Bogdan Adamczyk OFMConv az első fejezetben – amely már címében is jelzi a téma összetettségét – Magyarország 17–18. századi történelmét mutatja be. A szerző olyan fontos és meghatározó eseményeket vázol fel, mint a vallás-történetileg is igen jelentős ellenreformáció és korszaka, valamint a kor háborúit azok következményeivel: tárgyalja a török–magyar helyzetet, a Rákóczi-szabadságharcot és annak előzményeit, majd az addig jól megszervezett vallásbéke felbomlásának körülményeit, s nem utolsósorban megismerjük az abszolutista Mária Terézia és II. József egyházpolitikai rendelkezései alapján kialakult vallási helyzetet. A szerző az általános bemutatáson túl a katolikus-protestáns ellentétre koncentrál, illetve a Katolikus Egyház (Mária Terézia uralkodása alatt) megnövekvő tekintélyére.

A következő részben a Minorita Rend újjáéledését ismerjük meg. A 17–18. századot a történelmi események gyors egymásutánisága jellemzi, ugyanakkor ez az időszak a rend újbóli megerősödésének a korszaka, ami legjobban a vallási missziókban és iskolaalapításokban, a katolikus élet folyamatos felvirágzásában érhető tetten. Mindezekben nagy szerepet vállalt a Minorita Rend. Az előző fejezethez hasonlóan a szerző pontos képet fest a korabeli Európa állapotáról; külön alfejezetben tárgyalja Erdély tartományi helyzetét, minorita rendi kolostorait és szerzetesei hittérítő tevékenységeit. A fentiek mellett képet kapunk Kelemen Didák rekatolizációs tevékenységéről és a rend gyors terjedéséről, hiszen mind ez az ő nevéhez is köthető; ő volt a török kiűzése után újjáépülő ország egyik jeles hitterjesztője.

A harmadik fejezetben Kelemen Didák világi munkatársait mutatja be a szerző, akik nagyban segítették az atya pályafutását. A katolicizmus megerősödésében nagy szerep jutott a Károlyi családnak, Kelemen Didáknak és szerzetestársainak. Képet kapunk arról, hogy az atya milyen hatást gyakorolhatott azokra a történelmi személyiségekre, akik az ő tevékenységét is meghatározták. Az egyik ilyen személy Károlyi Sándor gróf, akinek a politikában betöltött szerepe mellett – hiszen a Rákóczi-szabadságharcban és az ország újjáépítésében is jelentős érdemeket szerzett – az egyházi életben betöltött pozícióját is megismerhetjük: a fejlesztéseken és a templomépítéseken keresztül, a Didák atyával való kapcsolatán át, az adakozások és térítő munkák anyagi támogatásával bezárólag.

Ezután következik a közvetlenül Kelemen Didákkal foglalkozó egység. A szerző, az atya általános bemutatásán és életrajzán túl, az apostoli munkát, Kelemen Didák papi- és szerzetesi hivatását is tárgyalja, kiemelve a pálya vezérgondolatát: a katolikus hit megélése és a szeretet gyakorlása mindenekelőtt. Végigkövetjük életének fontosabb állomásait, a nagybányai és egri tartózkodását, és a különböző megbízatásai mellett a korabeli Eger városáról is komplex képet kapunk. A már ismertetett török uralom, a valláscserék, a pestis és a háborúk pusztításának

következtében a rend feladata nem volt kevés: a katolikus hit igazára oktatni a népet, és ezzel elősegíteni a katolikus restaurációt. A pestis terjedésének időszakában a nép szinte varázserővel ruházta fel Kelemen Didákot; szent emberként hívták, könyörögjön a vész megszűnéséért, és ha egy várost elkerült a veszedelem, azt az atya erejének tudták be. A záró alfejezet Didák atya betegségét, majd halálát foglalja össze. A szerzetes betegségeiből többször felgyógyult, hogy azt tehesse, amit feladatának tekintett: segítsen a nyomorba jutott embereken.

Az ötödik fejezetben Didák atya irodalmi munkásságát vázolja a szerző. A 18. század a magyar irodalomtörténet kevésbé föltérképezett korszaka, s ennek ismert szónoka volt Kelemen Didák. A monográfia külön egységben tárgyalja Pázmány Péter hatását az atya írásaira. Pázmány művei a minorita rendi szerzetesre elvi és általános jellegű kérdésekben is hatással voltak. Kelemen Didák munkáit és azok jelentőségét a magyar irodalomtörténet kontextusában ismerjük meg. Először azokat a szövegeket, amelyek estében az atya szerzősége minden kétséget kizáróan bizonyítható – a halotti prédikációkon keresztül a *Lelki öröm* című beszédén át a különböző szónoklatokkal kiegészítve –, majd a neki tulajdonított művek sorából négyet, amelyek „rendi, irodalomtörténeti és belső érvek alapján” viselik az atya szerzőségét. Az irodalmi munkássággal foglalkozó fejezet Kelemen Didák leveleinek elemzésével zárul.

A monográfia következő fejezete taglalja, mit jelent a *szent* kifejezés, hogyan tisztelik a szenteket a katolikus egyházban, milyen fokozatai vannak ennek a kultusznak, és mindez hogyan kapcsolódik Kelemen Didákhoz. Ez a rövidebb szerkezeti egység vezeti át az olvasót a kötet hetedik részéhez, ami az atya boldogá avatásával, annak történetével és különböző szakaszaival foglalkozik. Megismerjük az avatási per többszöri elindításának körülményeit, s egyúttal az első fejezetben bemutatott azon történelmi események is visszaköszönnek, amelyek ismeretében könnyebben érthető meg az ismertett korszak.

Az utolsó előtti fejezet azokkal a szerzőkkel foglalkozik, akik írtak az atyáról, s olyan orvosokat, írókat, plébánosokat is felsorol a szerző, akik Didák atya tanúságtevőiként is ismeretesek. Az egyik, külön figyelmet érdemlő alkotás Rákos Raymund munkája (*Ugye, atyafiak?!*), amely Kelemen Didák összefoglaló életrajzaként ismeretes. Ezenkívül tanulmányok, megemlékezések is születtek az atyáról, arcképeiről és ábrázolásairól pedig különböző elemzések, vizsgálatok, amelyeket szintén kiemel a szerző. Bogdan Adamczyk OFMConv saját munkáit, kutatásait is beemeli az említett művek sorába, valamint azokat a tudományos konferenciákat is részletezi, amelyeket 2008 és 2010 között, négy alkalommal rendeztek meg Kelemen Didák tiszteletére.

A kötet zárófejezete a már életében is szentként tisztelt Kelemen Didák kultuszával foglalkozik. Ikonográfiáját tekintve meglepő, hogy milyen gyakoriság-

gal és milyen változatossággal jelenítették meg az atyát, s erre ki is tér a szerző. Külön kategóriába sorolhatóak azok a képek, szentképek, amelyek a boldoggá avatás céljából születtek, valamint a hozzájuk és a boldoggá avatáshoz kapcsolódó imák és könyörgések, amelyek a hívek ajkáról hangzanak el mind a mai napig. Mivel a boldoggá avatási eljáráshoz szükség van egy csodálatos gyógyulás megállapítására, s eddig még nem kerültek elő igazolható események, az olvasó olyan történetekből kap ízelítőt, amelyek ugyan nem bizonyíthatóak, de mindenképpen érdemes megismerni őket.

Az ismertetett kilenc fejezet után a szerző összegzése olvasható, melyből kiderül, hogy a monográfia igyekezett életszerű képet kialakítani Kelemen Didákról. Úgy gondolom, ez sikerült is. A további kutatásokat a könyv végén fellelhető bőséges forrásjegyzék, szakirodalom és a frekvensebb levelezéseket közlő függelék segíti.

A számos idézet, forrás, s legfőképpen Kelemen Didák leveleinek olvasása közben szinte látjuk magunk előtt azt a szívből prédikáló atyát, akit Bogdan Adamczyk OFMConv igen találóan mutat be: „Ő az evangéliumi egyszerűség, az alázatosság, a kötelességteljesítés, az önmegtagadás és a szeretet szentje.”

